

Jaarverslag 2021

VOORWOORD

Voor u ligt het jaarverslag van BoerenNatuur van 2021. Officieel zou dit het laatste jaar zijn van de eerste 6-jarige periode van het nieuwe ANLb. Inmiddels weten we dat het nieuwe GLB op 1 januari 2023 van start gaat en dat het huidige ANLb dus nog een jaar doorloopt. Wel heeft er een eerste, lerende, evaluatie plaatsgevonden van het ANLb. De conclusies hiervan waren kort door de bocht; het systeem met collectieven werkt, het beheer is doelgerichter en wordt efficiënt uitgevoerd. Wel moeten de ecologische effecten nog nader worden onderzocht. Tegelijkertijd is geconstateerd dat er op veel fronten nog verbeteringen mogelijk zijn, zowel in de uitvoering als in de regelgeving die nog te vaak een goed ecologisch beheer in de weg staat. BoerenNatuur is het van harte met deze conclusies eens en samen gaan we met de collectieven aan de slag om de verbetermogelijkheden te benutten.

Een groot deel daarvan moet zijn beslag krijgen bij de uitwerking van het Nationaal Strategisch Programma (NSP). Dit NSP is eigenlijk de uitwerking van hoe het nieuwe GLB in de praktijk moet gaan werken. Het ANLb is en blijft daarin een stevige rol spelen met een hoger budget en meerdere doelen. Werk aan de winkel dus voor ons en de collectieven.

Terwijl ik dit schrijf is Rusland net Oekraïne binnengevallen en dat maakt dat een deel van je gedachten daar toch continu mee bezig zijn. Het voelt dan ook raar om met een tevreden gevoel terug te kijken op 2021 en voor zover het BoerenNatuur betreft ook hoopvol vooruit te kijken naar 2023. En toch doe ik dat, omdat ik zie dat we samen met onze leden, de collectieven, steeds beter in staat zijn om de boeren beter van dienst te zijn bij het beheer van natuur en landschap. Het is nog een grote uitdaging om het NSP in combinatie met het ANLb goed op het boerenerf te laten landen, maar dat gaat ons zeker lukken.

Alex Datema
voorzitter BoerenNatuur

BOERENNATUUR

Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer

1. BOERENNATUUR EN HAAR LEDEN

Op 24 december 2015 is BoerenNatuur opgericht. De vereniging is aangegaan voor onbepaalde tijd. Doel van de vereniging is het bevorderen van agrarisch natuur-, landschaps- en waterbeheer in de ruimste zin des woords. Daarnaast streeft de vereniging naar ecologisch effectief beheer dat efficiënt wordt uitgevoerd en dat bijdraagt aan een duurzame, grondgebonden landbouw. BoerenNatuur wil deze doelen bereiken door, daar waar gewenst door de leden, ondersteuning te bieden aan haar leden: de agrarische collectieven in de regio's. De vereniging richt zich daarbij met name op die onderwerpen die alle of bijna alle leden aangaan en waar de vereniging een toegevoegde waarde heeft ten behoeve van de leden.

De vereniging heeft haar zetel in Utrecht.

Lidmaatschap van BoerenNatuur staat open voor alle collectieven agrarisch natuur- en landschapsbeheer. In 2021 kende Nederland, net als vanaf de start eind 2015, 40 agrarische collectieven. Al deze 40 agrarisch natuur- en landschapsbeheer collectieven waren in 2021 lid van BoerenNatuur.

Dit zesde bestuursverslag beslaat de periode van 1 januari 2021 t/m 31 december 2021. Dit bestuursverslag beperkt zich tot de hoofdlijnen uit het zesde jaar van BoerenNatuur. Een jaar waarin we gezamenlijk de blik naar voren hebben gericht en verder hebben gewerkt aan de realisatie van onze missie: met de boeren die willen, werken aan een meer natuurinclusieve landbouw.

2. DE BESLUITVORMING

2.1 Algemene ledenvergadering

De algemene ledenvergadering (ALV) is het hoogste orgaan van BoerenNatuur. Toegang tot de ALV hebben vertegenwoordigende bestuurders van de leden van de vereniging. In 2021 is de ALV twee keer bijeengewees: één keer online en één keer was de ALV zowel live als online te volgen.

De eerste ALV van het jaar op 29 april 2021 was volledig online. Dit vanwege de Corona-beperkingen waardoor het niet mogelijk was om fysiek bijeen te komen met inachtneming van de toen geldende beperkingen. De vergadering werd gedaan vanuit de BoerenNatuur studio waarbij de voorzitter, penningmeester en de directeur in de studio zaten en de leden online de bijeenkomst konden volgen. De deelnemers konden via de chat hun vragen stellen en deze werden direct door de deelnemers in de studio beantwoord. Tijdens deze ALV hebben de leden de jaarrekening 2020 vastgesteld en de ALV heeft het bestuur decharge verleend over de financiën van BoerenNatuur voor 2020. Verder is de ALV geïnformeerd over de aanstaande wijziging van de statuten van BoerenNatuur, o.a. in relatie tot de Wet Bestuur en Toezicht Rechtspersonen. Afgesproken is dat het bestuur gewijzigde statuten tijdens de volgende ALV in november aan de ALV ter goedkeuring voorlegt.

De tweede ALV van 2021 vond plaats op 23 november. Deze ALV was zowel fysiek bij te wonen als online te volgen. De leden die de vergadering online volgde konden, net als de vorige online vergadering, ook vragen stellen die direct door het bestuur werden beantwoord. Tijdens deze ALV is het ledenregister 2022 vastgesteld. Dit ledenregister is nu op basis van de beheerbeschikkingen van een jaar eerder, in dit geval dus van 2021. Vervolgens heeft de ALV ingestemd met de begroting 2022 en ledenbijdrage 2022. Daarnaast heeft de ALV ingestemd met de gewijzigde statuten. Het afronden van de statuten door de notaris vindt plaats na de volgende ALV op 21 april 2022 als het verslag van de vergadering van 23 november 2021 formeel wordt goedgekeurd door de ALV.

Omdat de ALV's (deels) online waren, was het lastig om uitgebreide inhoudelijke discussies met elkaar te hebben. Dit hebben we wel kunnen doen tijdens de voor- en najaarsbijeenkomsten die het bestuur had georganiseerd. In het voorjaar waren de bijeenkomsten online en in het najaar konden ze gelukkig wel fysiek plaatsvinden. Via deze voor- en najaarsbijeenkomsten kon toch goed de verbinding gelegd worden met de achterban en konden belangrijke thema's binnen de vereniging met elkaar worden besproken.

Tijdens deze voor- en najaarsbijeenkomsten zijn geen besluiten genomen, maar is vooral met elkaar gesproken over zaken als de rol en positie van BoerenNatuur op het gebied van natuurinclusieve landbouw; over de samenwerkingsovereenkomst tussen de Duurzame Zuivel Keten (DZK) en BoerenNatuur; en over allerlei actuele ontwikkelingen die spelen en waar de collectieven mee te maken hebben of krijgen. Het jaar 2021 stond voor een groot deel in het teken van hoe we als BoerenNatuur aankijken tegen het Nationaal Strategisch Plan (NSP). Het NSP is de Nederlandse invulling van het Europese Gemeenschappelijk Landbouwbeleid dat in 2023 een nieuwe periode ingaat. Het agrarisch natuur- en

landschapsbeheer (ANLb) is onderdeel van het GLB en dus van het NSP. Voor de collectieven en BoerenNatuur is het NSP daarom van groot belang. Door op de voor- en najaarsbijeenkomsten, en ook op andere momenten, ruim aandacht te besteden aan het NSP hebben we toch met elkaar een standpunt kunnen formuleren en inbrengen.

2.2 Bestuur

BoerenNatuur heeft een bestuur dat de strategie bepaalt, keuzes maakt en het jaarlijkse werkplan vaststelt. Het bestuur bestond, in de verslagperiode, uit de volgende leden:

Alex Datema	- onafhankelijk voorzitter
Rinus van 't Westeinde	- Zeeland en vicevoorzitter
Joop Alsema	- Overijssel en penningmeester
Coby Dekker	- Flevoland (tot 26 oktober 2021)
Peter Bentum	- Flevoland (vanaf 26 oktober 2021)
Henk van 't Land	- Drenthe
Henk Smith	- Groningen
Henk Jan Soede	- Utrecht
Jan van der Biezen	- Noord-Brabant
Jan Willem Lagerweij	- Gelderland
Marinus Rooker	- Zuid-Holland
Marian Merkelbach	- Noord-Holland
Thijs Rempelberg	- Limburg
Albert van der Ploeg	- Friesland
Edwin Michiels	- adviseur vanuit LTO Nederland

Het bestuur is in 2021 vijf keer bijeengewees. Het bestuur heeft zich naast de reguliere jaarstukken ook beziggehouden met enkele strategische onderwerpen, zoals de visie op de toekomst van BoerenNatuur; het NSP; de voorbereiding van de implementatie van het ANLb2023; de implementatie van de Basisregistratie Grootschalige Topografie (BGT); en de samenwerking tussen BoerenNatuur en DZK.

2.3 Dagelijks Bestuur (DB)

Vanaf 1 januari 2019 werkt BoerenNatuur met een Dagelijks Bestuur (DB) om zo slagvaardiger en professioneler te kunnen opereren. In 2021 zaten de volgende bestuursleden in het DB:

Alex Datema	- voorzitter
Rinus van 't Westeinde	- vicevoorzitter
Joop Alsema	- penningmeester
Henk Smith	- lid

In 2021 is het DB zes keer bijeengewees. De leden van het DB vertegenwoordigden de vereniging op diverse momenten extern; ze hebben de agendapunten voor de bestuursvergaderingen inhoudelijk voorbereid en de directeur ondersteund bij interne zaken rondom personeel en organisatie; en communicatie.

2.4 Werkorganisatie

De werkorganisatie heeft als taak het ondersteunen van de vereniging BoerenNatuur. Op 1 januari 2021 had BoerenNatuur zeven mensen in dienst. Op 1 februari 2021 zijn twee

nieuwe medewerkers gestart, waardoor BoerenNatuur het grootste deel van het jaar negen mensen in dienst had. De secretariële- en financiële ondersteuning wordt ingehuurd. Evelien Verbij is directeur van de werkorganisatie. De directeur stelt het beleid voor en voert dit uit. Verder heeft de directeur de leiding over de werkorganisatie en werkt op aanwijzing en onder verantwoordelijkheid van het bestuur. In 2021 heeft de werkorganisatie zo goed en kwaad als dat ging het reguliere werk voortgezet ondanks de Coronacrisis.

3. RESULTATEN

In het jaar 2021 is er veel gebeurd bij BoerenNatuur. Corona heeft ook in 2021 invloed gehad op het werk van BoerenNatuur. Daarbij hadden we al de ervaringen uit 2020 met online werken. Gelukkig konden de meeste activiteiten doorgaan, al was dat vaak aangepast en online. Zonder volledig te zijn, hier een kleine greep uit de activiteiten. Zo ging het EU-project Contracts 2.0 door, al vonden de bijeenkomsten nu online plaats. Het BIMAG-project is in 2021 doorgezet met een grotere groep enthousiaste boeren. De BoerenNatuurWeek is online gehouden en was een groot succes: er waren gemiddeld bijna 70 deelnemers per workshop en in totaal hebben 260 unieke deelnemers meegedaan. Ook waren er weer 13 maandberichten en zijn er vier externe nieuwsbrieven uitgegaan. Verder heeft BoerenNatuur in het Managementoverleg ANLb en in de Taakgroep Agrarisch Beheer niet alleen gesproken over lopende zaken rondom het ANLb, zoals de evaluatie maar vooral de consequenties van het NSP doorgenomen en gewerkt aan de voorbereiding van de implementatie. De helpdesk SCAN-ict heeft weer vele vragen beantwoord. Hieronder kort per doel van BoerenNatuur enkele hoogtepunten uit het jaar 2021.

3.1 Algemene belangenbehartiging en positionering

BoerenNatuur behartigt de belangen van onze leden, de 40 collectieven, op het gebied van ANLb en omdat het ANLb onderdeel uitmaakt van het GLB, ook het GLB. Daarnaast heeft BoerenNatuur expliciet de opdracht van de leden om zich in te zetten voor een meer natuurinclusieve landbouw. BoerenNatuur is afgelopen jaar daarom in gesprek geweest met diverse Europarlementariërs, betrokken ambtenaren van EU, LNV en provincies, diverse Kamerleden, partijen uit het betrokken bedrijfsleven en NGO's die een rol spelen of kunnen spelen om de visie van BoerenNatuur te realiseren.

Tegelijkertijd hebben we in 2021 ook geïnvesteerd in onze zichtbaarheid en vooral in het vertellen van ons verhaal. BoerenNatuur is verschillende keren in het nieuws geweest onder andere met interviews op radio, tv en in diverse geschreven media waarin we de resultaten van het ANLb vertellen en onze visie op natuurinclusieve landbouw en de rol van de collectieven daarin. In 2019 zijn we gestart met het maken en delen van filmpjes waarin het werk van de collectieven wordt verteld. Dat hebben we in 2020 en ook in 2021 voortgezet. Ook hebben we in 2021 vier keer, in elk seizoen, een externe nieuwsbrief uitgebracht waarin we vertellen over het werk van BoerenNatuur en van onze leden. Daarnaast werken we continue aan het optimaliseren van de vindbaarheid, actualiteit en vormgeving van ons internet en intranet zodat onderwerpen nog makkelijker vindbaar zijn. Een belangrijke communicatie-output van 2021 was het BoerenNatuur magazine. Een 75 pagina's dikke publicatie over het hele brede werk wat collectieven en BoerenNatuur doen. Door de kopieën van de eerste print waren we snel heen waarna is bijbesteld. Het magazine is heel goed ontvangen en wordt regelmatig ingezet door BoerenNatuur en door collectieven om het verhaal over te brengen. Het magazine is ook online te lezen via: <https://intranet.boerenatuur.nl/wp-content/uploads/2021/09/magazine-5jaar-BoerenNatuur-web100dpi.pdf>

In 2021 hebben we ons daarnaast gericht op het delen van interessante berichten op onze social mediakanalen. Als gevolg daarvan hebben we nu (24/2/2022) op LinkedIn 2347; op Twitter 2695; op Facebook 984 en op YouTube 72 volgers. Op deze manier werken we gestaag verder om het verhaal van BoerenNatuur optimaal te delen.

3.2 Natuurinclusieve landbouw

GLB- pilots laten zien: de landbouw kan groener

In de periode 2019-2021 hebben agrarische collectieven, BoerenNatuur en LTO Nederland in zeven pilots gewerkt aan ideeën voor de invulling van het Europese Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) vanaf 2023 in Nederland. Met grote betrokkenheid van boeren is verspreid over het land verkend hoe het GLB in Nederland kan bijdragen aan bodem, water, klimaat, biodiversiteit en landschap op een manier die aansluit bij de werkelijkheid van het agrarisch ondernemen. De focus lag in de pilots op een effectieve, werkbare en toegankelijke invulling van de ecoregeling, een nieuw onderdeel van het GLB. Dit is een landelijke regeling met maatregelen voor bodem, water, klimaat, biodiversiteit en landschap. Boeren kunnen hieraan vrijwillig deelnemen en vergroeningsmaatregelen selecteren uit een keuzemenu, beloond met een aparte hectarevergoeding. De pilots hebben uiteindelijk zo'n 35 maatregelen geïdentificeerd die geschikt zijn voor de ecoregeling. Ook zijn enkele werkbare puntensystemen ontwikkeld voor de ecoregeling. In deze systemen worden regionaal maatwerk, keuzevrijheid voor de boer, belonen naar prestatie en sturing op een effectieve inzet gecombineerd. Voor een breed draagvlak en een effectieve uitvoering van maatregelen is daarnaast cruciaal dat praktische kennis-opmaat beschikbaar is over de beschikbare vergroeningsmogelijkheden. De resultaten van

de pilots laten zien dat regionaal maatwerk, kennis, keuzevrijheid voor de boer en beloning naar prestatie het mogelijk maken om de landbouw verder te vergroenen. Op 1 juli 2021 publiceerde de pilots hun gezamenlijke eindrapport met ervaringen en geleerde lessen. Link naar het rapport: [PILOTS Toekomstbestendige landbouw nieuwe GLB – Landelijke eindrapportage GLB-pilots 2019-2021](#)

In 2021 heeft LNV een tweede ronde GLB-pilots opengesteld. BoerenNatuur heeft voor LNV de aanvragers ondersteund bij hun aanvragen. Ook is BoerenNatuur zelf betrokken bij drie voorstellen voor deze tweede ronde pilots. Alle drie de aanvragen waar BoerenNatuur bij betrokken is, zijn gehonoreerd. De GLB-pilot 'Doelgericht ANLb' richt zich op de doorontwikkeling van het ANLb. De GLB-pilot puntensystemen richt zich op de doorontwikkeling van het puntensysteem voor de ecoregeling en de link met de KPI's. De GLB-pilot 'KPI's' richt zich op het ondersteunen van boeren met KPI's voor de biodiversiteit in de transitie naar kringlooplandbouw. De resultaten uit deze pilots worden in 2023 verwacht en dienen als input voor de doorontwikkeling van het nieuwe GLB én voor de ontwikkeling van ander beleid rond kringlooplandbouw en veenweidebeleid. BoerenNatuur heeft samen met LTO Nederland weer een koepelproject opgezet voor deze tweede ronde GLB-pilots zodat kennis tussen de pilots gedeeld kan worden en ook de opgedane kennis bij LNV en provincies wordt ingebracht op het juiste moment en op de juiste plaats.

Inbreng BoerenNatuur bij ontwikkeling NSP

Op 31 december 2021 heeft Nederland het Nationaal Strategisch Plan (NSP) voor Nederland ingediend bij de Europese Commissie. In aanloop naar het indienen heeft BoerenNatuur input geleverd voor dit NSP. Dit hebben we o.a. gedaan door de resultaten van de GLB-pilots en de evaluatie van het ANLb met het NSP-team van de overheid te delen. Ook hebben we meerdere bijeenkomsten georganiseerd om met het NSP-team de verwachtingen en zorgen die leven bij onze achterban te delen. De input van BoerenNatuur is in 2021 ook op meerdere momenten bij de achterban opgehaald, zowel tijdens fysieke bijeenkomsten, als dat kon, als wel via onlinebijeenkomsten. Ook heeft BoerenNatuur meegewerkt aan de Praktijktroets GLB-NSP waarbij bij boeren is getoetst of en hoe zij mee willen doen met de ecoregeling in het nieuwe NSP. Enkele hoofdpunten uit het rapport zijn dat de meeste agrariërs aangeven dat het GLB 'met zijn tijd meegaat' en willen meedoen; er zorgen zijn over complexiteit en uitlegbaarheid; akkerbouwers nog te weinig opties hebben; en het puntensysteem werkt, maar de afstelling moet beter.

Gebaseerd op bovenstaande kennis en ervaringen heeft BoerenNatuur op 26 juli 2021 een aanbod uitgebracht en gedeeld met overheden, politiek en maatschappelijke organisaties waarin wij aangeven hoe wij als collectieven en BoerenNatuur bij kunnen dragen aan de realisatie van het NSP. De kernpunten uit ons aanbod zijn:

- wij kunnen en willen onze ervaring, kennis en kunde inzetten voor *alle* boeren;
- wij zijn onafhankelijk (gecertificeerd), landelijk dekkend actief, en beschikken over gebiedsspecifieke kennis over hoe boeren kunnen bijdragen aan biodiversiteit, landschap, water, bodem en klimaat;
- de evaluatie van het ANLb laat zien dat in gebieden waar boeren samenwerken meerwaarde voor biodiversiteit en landschap bereikt wordt;

- wij hebben een groot netwerk opgebouwd, van zowel boeren, als overheden en andere gebiedspartners, en zetten dat netwerk graag in om de doelen van het GLB-NSP te helpen realiseren.

Dit aanbod is vervolgens in de tweede helft van het jaar verder aangescherpt, zowel op basis van dat er steeds meer bekend werd over hoe het NSP eruit zou komen te zien, als op basis van input vanuit de achterban van BoerenNatuur. Dit heeft geresulteerd in een zienswijze van BoerenNatuur op het NSP welke begin 2022 is ingebracht bij LNV.

Zienswijze BoerenNatuur op 7de Actieprogramma Nitraat

Nederland is verplicht om elke vier jaar een actieprogramma Nitraatrichtlijn in te dienen bij de Europese Commissie, waarin we aangeven hoe we ons mestbeleid versterken zodat de waterkwaliteit verbetert. Dit is essentieel voor het milieu, de gezondheid van mens en dier en draagt bij aan onze biodiversiteitsdoelen. Dit keer heeft BoerenNatuur gebruik gemaakt van de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen op het ontwerp 7^e Actieprogramma Nitraatrichtlijn. Het Actieprogramma raakt namelijk direct aan het werk van onze 40 agrarische collectieven: het uitvoeren van het agrarisch natuur- en landschapsbeheer (ANLb). Onze deelnemers dragen daarmee bij aan het realiseren van doelen op het vlak van biodiversiteit, landschap, water en bodem. Onder andere de invoering van verplichte bufferstroken langs waterlopen en de eisen voor gewasrotatie op perceel niveau hebben directe invloed op onze activiteiten. Het verplichtende karakter van het 7^e Actieprogramma heeft een grote impact op de mogelijkheden en bereidheid van boeren om daarnaast nog aan het vrijwillige agrarisch natuur- en landschapsbeheer mee te doen. Bovendien heeft de wettelijke verplichting tot gevolg dat we niet meer de mogelijkheid hebben om boeren een reële vergoeding te betalen voor hun inspanningen. Wij pleiten dan ook voor een gebiedsgerichte aanpak in het 7^e Actieprogramma Nitraatrichtlijn, waarbij het bestaande instrumentarium van het ANLb maximaal benut wordt. Wij denken dat zo'n aanpak ook bij het 7^e Actieprogramma Nitraatrichtlijn tot veel gerichtere inspanningen en daardoor tot betere resultaten zal leiden dan de nu voorgestelde maatregelpakketten. Als gevolg van onze zienswijze is BoerenNatuur nu betrokken bij het verder ontwikkelen van een maatwerk aanpak. In 2022 wordt duidelijk hoe het definitieve 7de Actieprogramma Nitraat eruit komt te zien en wat de consequenties zijn voor het ANLb en de deelname van boeren aan het ANLb.

BoerenNatuur en de Duurzame Zuivel Keten (DZK) tekenen samenwerkingsovereenkomst

Sinds 2018 werkt BoerenNatuur samen met DZK aan het programma 'Zuivel versterkt natuur en landschap'. In dat programma werken de Duurzame Zuivel Keten (DZK) en BoerenNatuur een landelijke werkwijze uit waarbij wij de KPI Natuur en Landschap en de KPI Kruidenrijk Grasland van de deelnemende boer registreren en delen met de zuivel en met mogelijke andere beloners. Deze twee KPI's zijn onderdeel van de biodiversiteitsmonitor melkveehouderij. Als onderdeel van deze samenwerking is in 2019 ook gewerkt aan een gemeenschappelijke taal van beheerpakketten voor de zuivel, de zogenaamde Beheer Biodiversiteit Melkveehouderij (BBM) pakketten. Deze BBM-pakketten zijn in 2020 en 2021 verder uitgewerkt en ook ingezet voor de samenwerking met Friesland Campina in 2020 en 2021 en de samenwerking met Cono in 2021. In het kader van het programma Zuivel versterkt natuur is in 2020 en 2021 gewerkt aan een samenwerkingsovereenkomst en de financiële uitsplitsing van de kosten. Op 23 november heeft de ALV van BoerenNatuur ingestemd met de samenwerkingsovereenkomst en een aantal dagen later heeft DZK ook ingestemd. Met deze overeenkomst in de hand voeren

DZK en BoerenNatuur nu gesprekken met LNV om te kijken of zij een bijdrage kunnen leveren aan de opschaling zodat de KPI's van alle melkveehouders die dat willen kunnen worden ingetekend.

Ook aan de slag met KPI's in de akkerbouw

In 2021 heeft BoerenNatuur samen met enkele collectieven een kleine pilot met akkerbouwers uitgevoerd om te testen hoe de 'groene' KPI's (Kruidenrijk Gras en Natuur en Landschap) in die sector werken. De pilot vond plaats in het kader van het onderzoekstraject vanuit LNV dat de vragen rond KPI's voor de kringlooplandbouw (dit traject heet KPI-k) onder de loep neemt. Vóór het uitvoeren van deze pilot hadden we eigenlijk alleen nog ervaring met onze KPI's in de melkveehouderij. BoerenNatuur vindt het erg belangrijk dat het mogelijke verdienmodel van KPI's ook beschikbaar komt voor de akkerbouw.

Daarom doen we mee aan onder andere de volgende projecten:

- PPS-onderzoek naar de Biodiversiteitsmonitor Akkerbouw met Louis Bolk Instituut en Wageningen Research
- Zuidwestelijke Delta samen met Boerenverstand
- Gebiedsgesprekken KPI-k met Boerenverstand en het ministerie LNV

BoerenNatuur concludeert op basis van de ervaringen opgedaan in 2021 dat de methodiek voor de groene KPI's goed toepasbaar is in de akkerbouw, maar dat er nog wel openstaande vragen zijn waar goed over na moet worden gedacht.

Werkgroep overgangsgebieden in Programma Natuur

Op 29 mei 2019 deed Raad van State een uitspraak over het Programma Aanpak Stikstof (PAS) met verstrekende gevolgen. De RvS oordeelde namelijk dat de PAS niet als basis mag worden gebruikt voor toestemming voor activiteiten die extra stikstofuitstoot veroorzaken. Als gevolg van de uitspraak ging Nederland op slot en moest gezocht worden naar een manier om toch weer te kunnen bouwen, etc. Op 24 april 2020 heeft het kabinet aangegeven hoe ze de stikstofcrises aan wil pakken, namelijk door de stikstofuitstoot te verlagen en door extra in te zetten op herstel van de natuurkwaliteit.

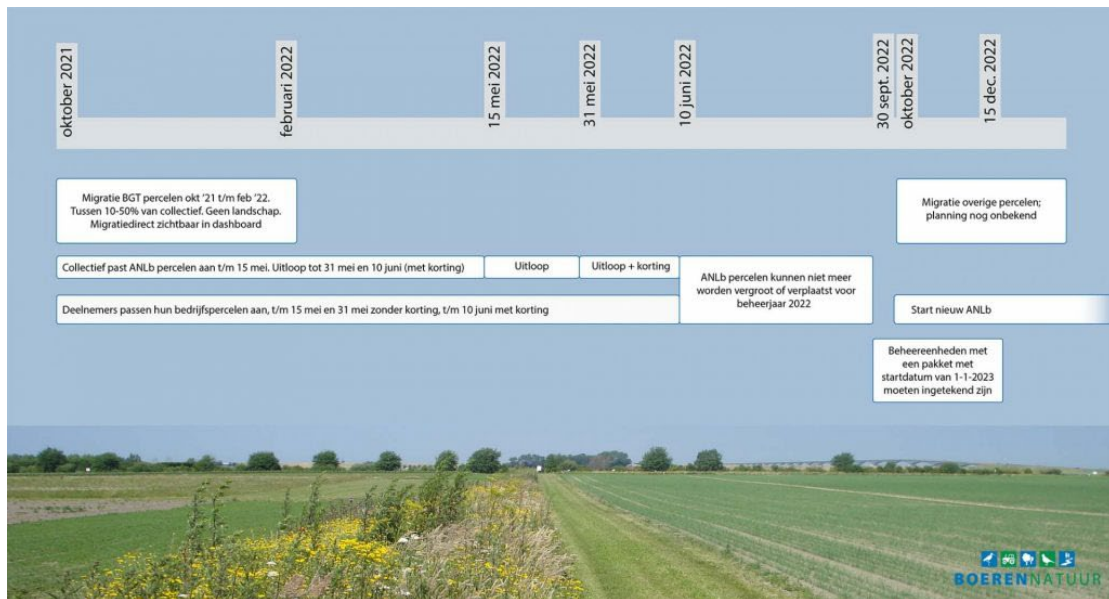
Het natuurherstel wordt vormgegeven in het Programma Natuur. Daarbij wordt niet alleen ingezet op herstel van de natuurgebieden zelf, maar juist ook in de gebieden om de natuurgebieden, de zogenaamde overgangsgebieden. BoerenNatuur heeft zich, met zowel terreinbeheerders als landbouwpartijen, sterk gemaakt om in de overgangsgebieden in het Programma Natuur het toekomstperspectief van de boer én van de natuur centraal te stellen. Daarbij hebben we sterk ingezet op een rol voor de collectieven, omdat zij juist met het ANLb al veel ervaringen hebben met maatregelen die boeren nemen op het gebied van water, natuur en landschap. Als gevolg hebben LNV en provincies met alle maatschappelijke partijen betrokken bij landbouw en natuur, waaronder ook BoerenNatuur, een werkgroep overgangsgebieden opgezet die input levert aan LNV en provincies rondom overgangsgebieden. In 2021 is ook een nieuw kabinet gevormd dat fors wil inzetten op de transitie van de landbouw. In dat proces spelen overgangsgebieden een grote rol. Vanuit deze werkgroep wordt input geleverd

aan dat proces en meer specifiek aan het Nationaal Programma Landelijk Gebied dat momenteel wordt ontwikkeld.

3.2 SCAN-ict en dienstverlening

Gewerkt aan toekomstbestendig maken van SCAN-ict en nieuwe functionaliteiten toegevoegd
BoerenNatuur beheert de zogenaamde SCAN-ICT voor al haar leden. De agrarische collectieven gebruiken dit systeem voor het beheren van de afspraken met de deelnemers; voor de verantwoording van het beheer naar RVO.nl; en voor de uitbetaling van het beheer aan alle deelnemers. Voor onze collectieven is het belangrijk dat de ICT zich blijft ontwikkelen, net als zij zelf, zodat ze ook in hun verdere professionalisering goed digitaal ondersteund blijven. Daarnaast is het belangrijk het natuur- en landschapsbeheer uit te breiden en hiervoor onder andere de samenwerking te zoeken met derde partijen. Dat lukt alleen wanneer we onze ICT goed op orde hebben en deze flexibel kunnen inzetten op een nieuwe samenwerking. Kortom, onze ICT moet collectieven in staat stellen om hun primaire rol zo goed mogelijk en steeds beter uit te voeren én daarbij een gewilde samenwerkingspartner te blijven, zodat we de meerwaarde van het collectieve stelsel breder kunnen inzetten en het natuur- en landschapsbeheer nog meer profiteert. De focus lag begin 2021 op het toekomstbestendig en robuust maken van de SCAN-ict zodat we ook de komende GLB-periode een betrouwbaar systeem kunnen aanbieden aan onze leden. In de tweede helft van het jaar kwam er meer ruimte om het systeem functioneel verder uit te bouwen. De nadruk lag daarbij vooral op de BGT-migratie; het kunnen melden in mijnboerennatuur.nl; SCAN-financieel verbeteren; digitaal ondertekenen; en de vernieuwing van de intekentool. Deze onderdelen zijn allen opgeleverd in 2021 en worden volop gebruikt. Ook is gestart met het ontwikkelen van de schouwtool, een wens die al lang hoog op het verlanglijstje van de collectieven staat.

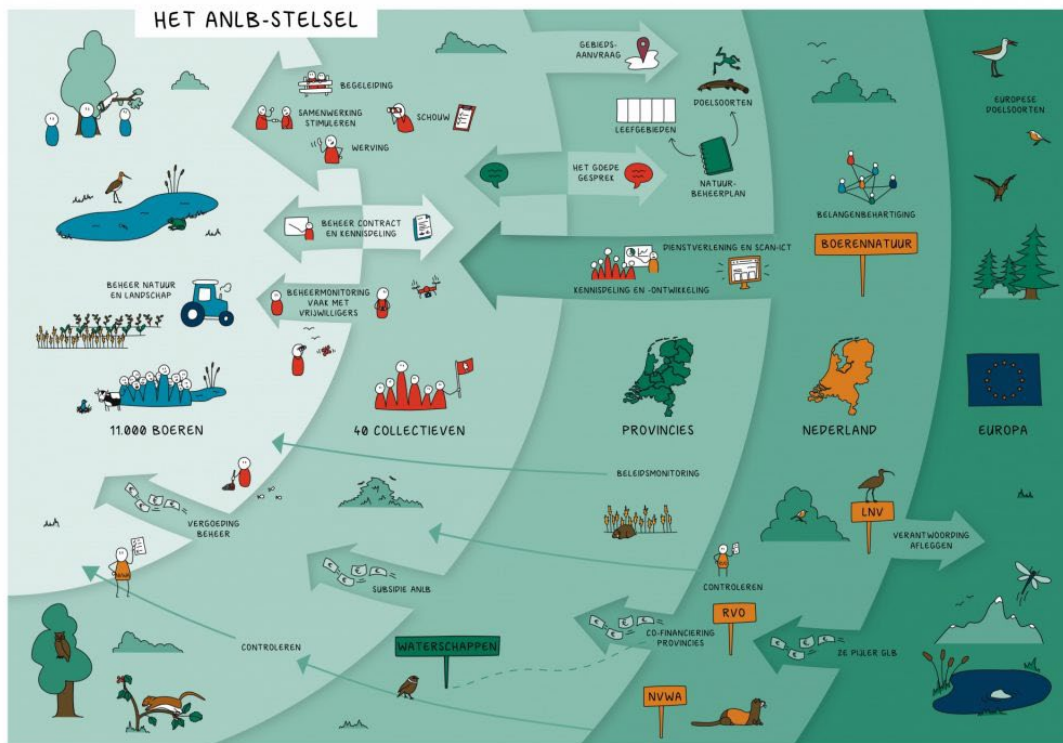
Collectieven aan de slag gegaan met Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT)
BoerenNatuur voert al enkele jaren gesprekken met RVO.nl over de invoering van de Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT). Hierbij hebben we altijd aangegeven te verwachten dat de invoering van de BGT veel extra (administratief) werk oplevert voor de collectieven. Door de invoering van de BGT veranderen de grenzen van vrijwel alle agrarische percelen en daardoor ook van de aangrenzende landschapselementen. De collectieven moeten de ANLb percelen weer laten aansluiten op deze door de BGT gewijzigde percelen en contracten met deelnemers aanpassen als gevolg van een eventuele grote oppervlakteverandering. In het figuur hieronder is de planning van de migratie te zien en ook wanneer de collectieven hun aanpassingen kunnen doen. In de praktijk blijft dit een lastig proces omdat de planning regelmatig moet worden aangepast; de kwaliteit van de BGT laag niet optimaal is; de aanpassingen voor landschap pas op zijn vroegst 1 oktober 2022 komen; en de collectieven aan het einde van de lijn zitten en dat hun tijd om het werk te doen steeds korter wordt. BoerenNatuur blijft dit aankaarten bij LNV en provincies en verzoekt om enige coulance in geval het niet alle collectieven op tijd lukt om de referentiepercelen op de BGT aangepast te krijgen.

Trainingen SCAN-ICT nu online

BoerenNatuur heeft een eigen helpdesk voor vragen over de SCAN-ICT. Naast vraagbaak verzorgt de helpdesk ook de handleidingen voor alle SCAN-onderdelen. Daarnaast is in 2017 de helpdesk gestart met het organiseren van trainingen voor de verschillende onderdelen van SCAN-ICT, zoals voor SCAN-Office en SCAN-GIS. Ook in 2021 zijn de trainingen voortgezet en deze zijn nu online. Dit werkt uitstekend en maakt het nog makkelijker voor collectieven uit het hele land om deel te nemen.

3.3 Agrarisch natuur- en landschapsbeheer

Toename aantal deelnemers, ANLb hectares en totale subsidie zet ook dit jaar door

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal ANLb deelnemers	6656	8260	9492	10486	11.159	11.575
Ha open grasland	70380 ha	78886 ha	89705 ha	89132 ha	91290 ha	93634 ha
Ha open akkerland	2178 ha	2835 ha	3653 ha	4800 ha	6048 ha	6421 ha
Ha droge dooradering	3531 ha	4990 ha	6294 ha	7581 ha	8400 ha	8975 ha
Ha natte dooradering	1433 ha	1852 ha	2865 ha	3032 ha	3472 ha	3679 ha
Categorie water	1800 ha	2297 ha	2629 ha	3793 ha	4898 ha	5472 ha
Totaal ANLb hectares	79.322 ha	90.860 ha	105.146 ha	108.338 ha	114.108 ha	118.181 ha

ANLb uitbetaling	€ 43.081.607	€ 52.711.578	€ 61.461.140	€ 71.212.287	€ 77.022.035	€ 79.312.725

Bron: Aantal ANLb-deelnemers en Ha leefgebieden uit SCAN-ICT

Bron ANLb uitbetaling: RVO.nl

Lerende evaluatie ANLb laat zien dat collectieve aanpak werkt!

Vier jaar na de invoering van de collectieve aanpak van het agrarisch natuur- en landschapsbeheer, heeft in 2020-2021 de evaluatie van het ANLb plaatsgevonden. Op 31 maart 2021 heeft demissionair Minister Schouten de evaluatie aan de Tweede Kamer aangeboden. Doel van de evaluatie was om op basis van de huidige ervaringen verbeterpunten te formuleren voor het stelsel en van elkaar te leren.

De evaluatie laat zien dat de uitvoering van het agrarisch natuur- en landschapsbeheer via 40 agrarische collectieven waarin ruim 11.000 boeren samenwerken vijf jaar na de invoering een succes is. Meer betrokkenheid van boeren bij het beheer; meer ruimte om maatregelen aan te passen aan omstandigheden in het veld; vergroting van de ruimtelijke samenhang van het beheer; en hoopvolle resultaten op het gebied van ecologie op gebiedsniveau laten zien dat een collectieve aanpak succes heeft.

De evaluatie laat ook zien waar verbeteringen nodig zijn zodat het ANLb nog meer kan inzetten op langdurig en kwalitatief goed beheer. Minder strikte administratieve regels moeten ruimte bieden om flexibel in te kunnen spelen op de ecologische omstandigheden in de gebieden. De evaluatie laat ook duidelijk zien dat flankerend beleid op het gebied van investeringen, kennis en predatiebeheer nu nog grotendeels ontbreekt, terwijl dit cruciaal is voor vergroting van het doelbereik.

Willen we het doelbereik verder vergroten dan is uitbreiding van het ANLb budget hard nodig: op basis van optimalisatieplannen van collectieven is voor verbetering van het beheer 110M€ per jaar nodig (in 2021 was het budget voor beheer 79,7M€). Daarbij moet de vraag wat nodig is om doelen te realiseren sturend zijn. De deelnamebereidheid bij boeren is hoog, zodat er volop kansen zijn om betere leefgebieden te realiseren.

Naast een effectiever ANLb en meer budget voor ANLb, is er meer nodig om natuur en landschap te versterken in ons landelijk gebied. We pleiten voor het benutten van de collectieve aanpak in ontwikkelingen, vanuit zowel de overheid als de markt, die gericht zijn op onze boerennatuur. Zodat samenhang ontstaat op gebiedsniveau, beloningen worden gestapeld, en alle boeren kansen hebben om mee te doen en zekerheid over beloning over langere perioden dan de huidige looptijd van ANLb contracten zijn noodzakelijk.

BoerenNatuur heeft in 2021 de resultaten uit de evaluatie actief gedeeld en de aanbevelingen uitgewerkt samen met de provincies en de andere ketenpartijen ANLb zodat deze meegenomen kunnen worden in het nieuwe ANLb in het NSP vanaf 2023.

Vorbereidingen voor implementatie ANLb2023 gestart

In de loop van 2021 werd duidelijk dat met het nieuwe NSP dat in 2023 start, het ANLb ook verandert. De basis blijft hetzelfde: we blijven werken met agrarische collectieven die een collectieve ANLb subsidie aanvraag indienen bij de provincie en die collectieven maken zelf afspraken met de boeren. Wat wel verandert is dat de doelen van het ANLb verbreed

worden naar meer beheer voor waterdoelen en dat ook klimaat als beheerdoel wordt toegevoegd. Daarnaast is de insteek van het NSP dat er veel meer samenhang komt in de maatregelen op het gebied van natuur, landschap, bodem, water en klimaat die niet alleen meer via het ANLb gaan lopen, maar die ook via de ecoregeling in de 1^e pijler gaan lopen. Ook blijkt de insteek die LNV heeft gekozen in het 7de Actieprogramma Nitraat grote gevolgen kunnen hebben voor de conditionaliteiten en daarmee ook voor het ANLb, vooral voor de akkerranden. BoerenNatuur heeft vervolgens in de richting van de andere partijen in het ANLb aangegeven dat er WEL veel verandert bij het ANLb en dat we daarom echt op tijd moeten beginnen met de implementatie. Want op 1 januari 2023 moeten we de contracten met onze deelnemers rond hebben. Eind 2021 is het implementatieproject ANLb gestart en wordt er door alle betrokken ketenpartijen hard gewerkt om alles op tijd af te krijgen. BoerenNatuur zet daarbij vooral in op een goede set beheerpakketten; op goed werkende SCAN-ict die de collectieven passend ondersteunt; en het ondersteunen van de collectieven met kennis, informatie en ook met voldoende middelen zodat zij hun capaciteit kunnen opschalen.

Aanvalsplan Grutto gelanceerd en uitvoering gestart

Op initiatief van Pieter Winsemius (oud-minister van VROM), It Fryske Gea, de Friese Milieu Federatie en Vogelbescherming Nederland is met inbreng van zes weidevogelprovincies, landbouworganisaties, natuurorganisaties en wetenschappers het [Aanvalsplan Grutto](#). Met dit plan willen de initiatiefnemers de neerwaartse trend van de grutto en andere weidevogels keren. BoerenNatuur is blij met de aandacht voor de grutto als icoon voor alle weidevogels en dat dit initiatief zo breed wordt opgepakt. Het is goed hoe alle facetten van effectief weidevogelbeheer worden benoemd. Van goed mozaïek-beheer in grote gebieden tot en met een doeltreffende aanpak van de predatie verliezen. Dit past ook in de optimalisatie-plannen die de collectieven zelf gemaakt hebben. Om al die plannen goed uit te voeren is een forse investering nodig en ook structureel meer geld voor beheer. Zoals BoerenNatuur vaker benoemd: met alleen agrarisch natuur- en landschapsbeheer gaan we het niet redden.

In 2021 is het Aanvalsplan Grutto in een volgende fase gekomen, wat vooral te maken heeft met het beschikbaar komen van een startbudget. Dat staat niet los van de druk vanuit de Tweede Kamer en het maatschappelijk draagvlak. Het grote aantal ondertekenaars van de petitie om het plan te realiseren illustreert het maatschappelijk draagvlak. BoerenNatuur participeert actief in de werkgroepen die zijn opgestart vanuit het Aanvalsplan Grutto, zoals het uitwerken financiën en verdienmodellen, predatiebeheer, criteria voor selectie van gebieden, uitwerken langlopende beheerpakketten, e.a.

Ook kwam er in 2021 extra geld waardoor in 2022 begonnen kan worden met extra beheer. Dit gebeurt via het reguliere ANLb beheer gaat, als onderdeel van leefgebied Open Grasland. 13 collectieven hebben het beheer in 2022 hiermee kunnen uitbreiden. BoerenNatuur heeft een subsidie gekregen van LNV voor de collectieven en voor BoerenNatuur voor de extra tijd aan werving van boeren, verkennen van een gebiedsaanbod, kennis uitwisselen en deelname aan de werkgroepen.

Weidevogels en mest advies voor LNV

In april 2021 kwam het verzoek van LNV bij BoerenNatuur om een praktijkadvies op te stellen over de invulling van een weidevogelbestendig mestbeleid nadat hier een motie

over was aangenomen in de Tweede Kamer. Om tot een dergelijk praktijkadvies te komen heeft BoerenNatuur drie panelsessies georganiseerd in samenwerking met Van Hall Leeuwarden; twee met agrariërs en een derde met o.a. experts van agrarische collectieven, adviseurs en onderzoekers. Er is gesproken over de directe effecten van mest(beleid) op weidevogels, waarin het mestbeleid flexibel moet zijn om de vogels te bedienen en hoe een stimuleringsbeleid eruit kan zien om als agrariër iets te doen voor weidevogels.

Het uiteindelijke advies bevat regels op systeemniveau vanuit doelen zonder al te veel detailsturing. Hiervoor zijn er twee beleidssporen naar voren gekomen; één voor (zeer) extensieve bedrijven en één voor overige bedrijven. Het uitgangspunt voor de extensieve bedrijven is dat de risico's op slechte mestaanwending resulterend in milieu en waterkwaliteit gering zijn. Daardoor kunnen deze bedrijven vrijer gelaten worden en verlicht in regeldruk. Voor de overige bedrijven uit het tweede spoor staan ook aanbevelingen geformuleerd zoals stimuleer gescheiden mestsystemen, ontmoedig het sleepslangstelsel en zorg voor weidegang.

3.4 Kennis

BoerenNatuurWeek online en een groot succes!

In 2021 hebben we een BoerenNatuurWeek georganiseerd: zeg maar de online editie van de BoerenNatuurdag. Een week om te leren, kennis te delen en om inspiratieve nieuwe inzichten te krijgen. In plaats van het alle workshops op één dag te geven, was het programma verdeeld over vier dagen, waarbij je elke dag kon kiezen welke workshop of interactieve presentatie je wilde volgen. De workshops gingen over onderwerpen zoals beheermonitoring, GLB-pilots, kruidenrijk grasland en het nieuwe NSP. Alle workshops werden gegeven vanuit onze BoerenNatuurstudio en zijn opgenomen en online gedeeld.

Kennisdeling tussen leden

In 2021 is verder gewerkt aan de kennisuitwisseling tussen de leden van BoerenNatuur. De kennisuitwisseling op de inhoud is opgepakt via het LIFE IP project ALL4BIODIVERSITY. In de volgende paragraaf wordt dat project verder toegelicht. Naast de bijeenkomsten in het kader van LIFE IP zijn er vele bijeenkomsten georganiseerd met onze leden over onderwerpen zoals de BGT; KPI's; beheerpakketten; het NSP; over het gebruik van rasters bij predatiebeheer; etc. Vanwege het feit dat in 2021 er bijna het gehele jaar sprake was van Corona, waren de meeste bijeenkomsten online. En voor bijeenkomsten waarbij het vooral gaat over kennisoverdracht, pakte dat wonderwel uit. Juist omdat BoerenNatuur te maken heeft met leden in het hele land, is het organiseren van een onlinebijeenkomst heel laagdrempelig. En door de bijeenkomsten op te nemen, kunnen ze ook makkelijk via intranet gedeeld worden voor als mensen de bijeenkomsten niet real-time kunnen bijwonen. In plaats van veel reistijd, kun je nu toch efficiënt de informatie ophalen. De onlinebijeenkomsten zijn daarmee een blijvertje, maar vervangen fysieke bijeenkomsten in het veld natuurlijk niet helemaal.

Om het kennis delen ook digitaal te ondersteunen, heeft BoerenNatuur een intranet voor alle leden van BoerenNatuur. Op 31 december 2021 zaten 395 mensen op het intranet, dat zijn zowel bestuurders als medewerkers bij collectieven. In 2021 hebben we ruim 300 berichten op intranet gezet. Doordat iedereen een maandelijkse update ontvangt over nieuwe berichten op intranet, blijft het gebruik van het intranet goed.

BoerenNatuur aan de slag met 12 kenniscirkels in LIFE IP project ALL4BIODIVERSITY

Tot maart 2026 loopt er een groot Europees project: LIFE IP ALL4BIODIVERSITY. Dit is een programma om de kwaliteit van natuurgebieden in Nederland te verhogen. Door met de gebiedspartners op zoek te gaan naar kansrijke maatregelen die zij kunnen nemen om de natuurwaarden rond een Natura 2000-gebied te verhogen. Belangrijk is dat de maatregelen ook financieel gezien uit kunnen, zodat er voor boeren, recreatieondernemers en anderen een goede toekomst blijft bestaan. All4biodiversity besteedt daarom veel aandacht aan verdienmodellen voor een natuurinclusieve landbouw en alternatieve verdienmodellen. Het programma heeft 7 pilots en hanteert 9 lijnen. De collectieven en BoerenNatuur zijn verantwoordelijk voor één van de lijnen: kennis, innovatie en educatie. Dit is ingedeeld in twaalf kenniscirkels variërend van duurzaam bodembeheer tot monitoring. In 2021 zijn alle kenniscirkels meerdere keren bijeengewees en hebben alle kenniscirkels factsheets gemaakt en zijn er video's ontwikkeld. Deze producten worden begin 2022 grootscheeps gedeeld via de website van BoerenNatuur.

4. DE TOEKOMST

Het jaar 2022 wordt voor BoerenNatuur het jaar waarin we ons met man en macht moeten inzetten om er samen voor te zorgen dat alle collectieven op 1 januari 2023 klaar zijn om de volgende GLB-periode in te gaan. Dat is een uitdagende klus omdat nog veel zaken onzeker zijn en pas zeker worden op een later moment in het jaar. Terwijl de collectieven wel al aan de slag moeten. Tegelijkertijd hebben we de afgelopen jaren onze ervaring en kennis op het gebied van ANLb verder uitgebouwd en daar kunnen we nu uit putten om te zorgen dat het gaat lukken.

Maar het ANLb is niet het enige spannende dit jaar. We staan met ons land aan de vooravond van een grote transitie in het landelijk gebied. De huidige Regering heeft 25 miljard uitgetrokken voor deze transitie met daarin ook uitdrukkelijk ruimte voor meer agrarisch natuur- en landschapsbeheer. Dus naast de groei in het ANLb komt er waarschijnlijk nog meer groei aan. Daarbij zetten wij nadrukkelijk in op dat de instrumenten die we gaan inzetten voor die transitie wel gebaseerd zijn op het ANLb, maar verder gaan. We zetten in op langjarige afspraken met boeren en we willen dat boeren niet alleen een onkostenvergoeding krijgen, maar ook daadwerkelijk beloond worden. Daarbij kijken we niet alleen naar de overheid, maar ook nadrukkelijk naar de markt. BoerenNatuur zet daarom ook volop in op de ontwikkeling van de KPI's en de biodiversiteitsmonitor melkveehouderij en akkerbouw. Daarbij kunnen we met onze kennis en ervaring bijdragen aan de groene KPI's op het gebied van natuur en landschap. In 2022 gaan we met DZK hopelijk aan de slag met een groot aantal boeren om de landelijke werkwijze in de praktijk uit te proberen. Ook gaan de werkzaamheden voor het opzetten van een biodiversiteitsmonitor voor de akkerbouw en voor de kringlooplandbouw door.

Onze inzet voor 2022 en ook voor de jaren daarna is erop gebrand om samen met onze deelnemers, en hopelijk ook met veel meer boeren die willen, te werken aan de ecologische kwaliteit van ons boerenland en deze verder te verbeteren. Als BoerenNatuur zullen we alles doen wat in ons vermogen ligt om juist daar onze leden bij te ondersteunen.

M.A. van 't Westeinde – vice voorzitter

J.A. Alsema – penningmeester

